Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Y Grŵp Cyngor Technegol

Cyngor ar gyfer Adolygu'r Cyfyngiadau ar 22 Ebrill

16 Ebrill 2021

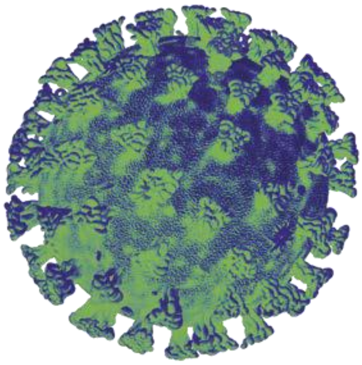

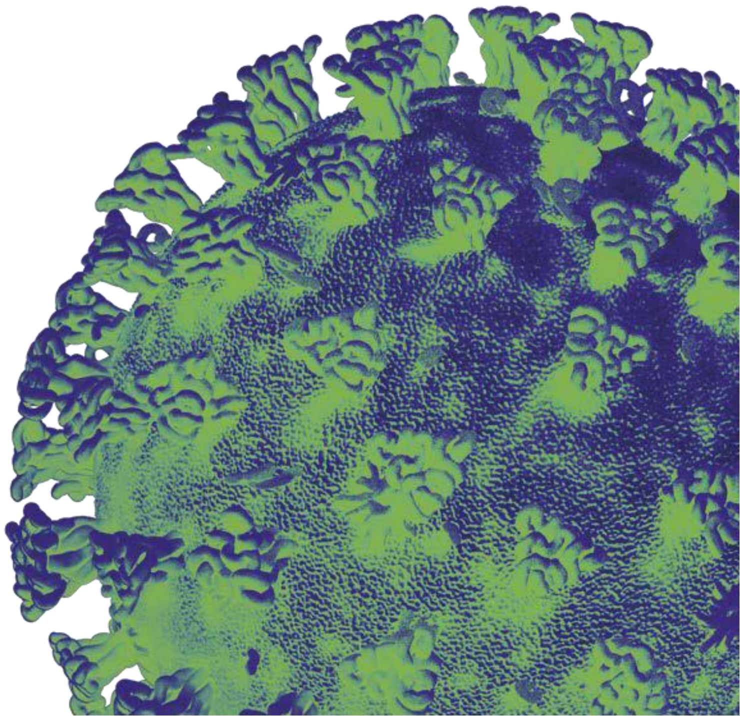

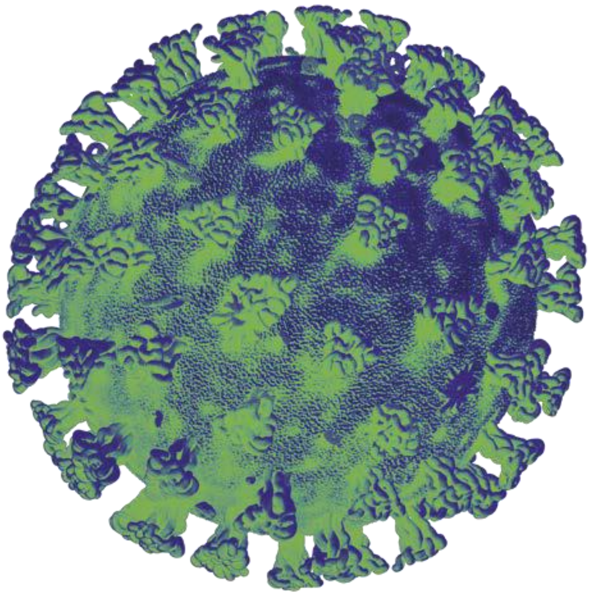

© Hawlfraint y Goron 2021

Cyngor gan y Grŵp Cyngor Technegol a'r Prif Gynghorydd Gwyddonol ar gyfer Iechyd – 16 Ebrill 2021

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi cyngor ar y llacio arfaethedig a ystyriwyd fel rhan o adolygiad 22 Ebrill, sy'n cynnwys:

- Atyniadau awyr agored (gan gynnwys ffeiriau, parciau thema a phyllau nofio)
- Lletygarwch awyr agored
- Gweithgareddau awyr agored wedi'u trefnu (hyd at 30 o bobl)
- Derbyniadau priodas yn yr awyr agored (cyfyngedig i 30 o bobl)
- Campfeydd, canolfannau hamdden a chyfleusterau ffitrwydd (hyfforddiant unigol neu un-i-un)
- Aelwydydd estynedig (aelwyd arall nad yw'n rhan o'ch swigen gefnogaeth)

Cafodd y cyngor hwn ei lywio gan ganlyniad ymarfer 'Sganio'r Dystiolaeth Gychwynnol' ar drosglwyddo dan do/yn yr awyr agored gan Ganolfan Dystiolaeth COVID-19 Cymru.

Gwnaed ceisiadau pellach i ystyried cyflwyno cyngor ar:

- Weithgareddau dan do i blant
- Gweithgareddau dan do wedi'u trefnu (hyd at 15 o bobl, gan gynnwys dosbarthiadau ymarfer corff)
- Canolfannau cymunedol

Ac i naill ai:

- Ymestyn y diffiniad o'r rheol chwe pherson i gyd-fynd â'r rheol yn Lloegr, NEU
- Ymestyn y rheol chwe pherson yn yr awyr agored i gynnwys hyd at chwe pherson o chwe aelwyd (heb gynnwys plant o dan 12 oed).

1. Crynodeb o'r Cyngor

- Dylid darllen y cyngor gan TAG ar y cyd â'r Crynodeb o Gyngor TAG sy'n ymwneud ag Ymddygiadau diweddaraf, a'i ystyried yng nghyd-destun y sefyllfa epidemiolegol bresennol. Mae'r asesiadau risg a gynhelir yn seiliedig ar y disgwyliad a ddeellir y bydd lefelau cydymffurfio â'r rheoliadau ac ymyriadau iechyd y cyhoedd y boblogaeth yn dda.

- Mae parhau i lacio'r cyfyngiadau yn unol â Chynllun Rheoli'r Coronafeirws, gyda'r newid cyflymder sydd wedi'i gyhoeddi, yn debygol o arwain at lefelau COVID-19 y gellir eu rheoli yng Nghymru (hyder canolig). Mae ansicrwydd ynghylch a fydd cyflymu pellach yn cynyddu twf yr epidemig y tu hwnt i lefelau y gellir eu rheoli. Nid yw'r berthynas rhwng brechu a niwed wedi'i meintioli'n effeithiol eto.

- Pwysleisia gwersi o Ewrop a De America, lle mae trydedd don wedi digwydd, y bydd mabwysiadu agwedd ofalus yn ystod y cyfnod hwn yn caniatáu mwy o ryddid yn y tymor hir.

- Mae'r gostyngiadau mewn achosion ers mis Ionawr yn cael eu hysgogi'n bennaf gan fesurau diogelu iechyd y cyhoedd yn hytrach na'r rhaglen frechu, sydd, hyd yma, wedi canolbwyntio'n bennaf ar y rhai sydd fwyaf tebygol o gael canlyniadau gwael ond sydd fel arfer yn cael llai o effaith ar drosglwyddo ar draws y boblogaeth gyfan. Bydd hyn yn newid wrth i gyfran uwch o boblogaeth Cymru gael eu brechu, ond bydd bylchau yn dal i fod o ran nifer y rheini a gaiff eu brechu.

- Mae modelu diweddar gan SPI-M a Phrifysgol Abertawe yn awgrymu bod trydedd don yn debygol iawn, er nad yw amseriad, graddfa a siâp y don hon yn sicr. Mae'r senarios cyffredinol sydd wedi'u modelu yn awgrymu ei bod yn debygol y bydd achosion, cyfnodau yn yr ysbyty a marwolaethau yn cynyddu yn ystod ail hanner 2021 wrth i gyfyngiadau gael eu llacio, ond bydd hyn yn digwydd ar lefel is o gymharu â thonnau blaenorol.

  Trosglwyddo amrywiolynnau sy'n dianc rhag effaith brechlyn a/neu sy'n dianc rhag ymateb imiwnyddol ar raddfa eang; terfyn ar ymddygiad cadw pellter cymdeithasol; neu, i raddau llai, newid yn y cyflenwad o frechlynnau neu ostyngiad sylweddol yn nifer y rhai a fydd yn cael brechlyn, yw'r prif faterion a allai achosi ymchwydd sylweddol mewn niwed sy'n gysylltiedig â Covid.

- Ceir tystiolaeth bod y risg trosglwyddo yn gyffredinol yn is yn yr awyr agored nag ydyw o dan do oherwydd awyru gwell, effaith golau'r haul a'r ffaith bod mwy o gyfle i gadw pellter cymdeithasol mewn mannau yn yr awyr agored. Fodd bynnag, bydd ymddygiadau diogelu personol fel gorchuddion wyneb a

hylendid dwylo yn parhau i fod yn bwysig mewn lleoliadau lle nad yw'n bosibl i gadw pellter cymdeithasol o 2m o leiaf, yn enwedig am gyfnodau estynedig.

- Bydd y risg gymharol o drosglwyddo yn y lleoliadau a drafodir yn y diwygiadau adolygu yn amrywio gan ddibynnu ar y tebygolrwydd o drosglwyddo yn yr amgylchedd hwnnw ac amlder ymweliadau pobl â'r lleoliad hwnnw, yn ogystal â hyd yr ymweliadau hynny. Gall lleoliadau sydd â mwy o ffactorau risg y mae llawer o bobl yn ymweld â hwy'n aml am gyfnodau hir, gan gynnwys y rheini sydd yn yr awyr agored, gael mwy o effaith ar drosglwyddo ar lefel y boblogaeth nag a gaiff lleoliadau eraill yr ymwelir â hwy yn llai aml. Dylid ystyried rôl gweithgareddau 'cofleidiol' fel trafnidiaeth a phwyntiau mynediad/ymadael yn ogystal â'r lleoliad ei hun.
- O ran cyfleusterau ymarfer corff, mae hyfforddiant unigol ynghyd ag ymddygiadau diogelu (gan gynnwys glanhau arwynebau'n rheolaidd) yn cynrychioli risg is na dosbarthiadau ffitrwydd, sydd wedi'u cysylltu â nifer o ddigwyddiadau sy'n ymwneud ag archledaenwyr yn rhyngwladol.
- O ran y 'Rheol 6 pherson' byddai TAG yn cefnogi cynnal yr esemptiad presennol o blant o dan 11 oed o unrhyw gap mewn niferoedd, yn enwedig gan y byddai'n rhaid i'r plant hynny fod o un o aelwydydd y 6 pherson fel un o amodau'r lliniaru.
- Mae gweithgareddau dan do wedi'u trefnu yn debygol o gynrychioli risg uwch o drosglwyddo, yn enwedig lle mae'r gweithgareddau hynny'n cynnwys ymarfer corff, canu, siarad yn uchel etc ac mae hyn yn cynyddu gyda hyd y digwyddiad ac agosrwydd y bobl at ei gilydd. Mae posibilrwydd hefyd o greu clystyrau rhwydwaith eang pan fydd llawer o bobl yn bresennol o wahanol aelwydydd os ceir trosglwyddo, er bod cysylltiad agos rhwng y risg hon a chyffredinrwydd y feirws yn y gymuned. O ganlyniad, dylid cynnal gweithgareddau amgen i'r rheini a gynhelir dan do neu eu symud i'w cynnal yn yr awyr agored pan fo hynny'n bosibl yn ystod cyfnod yr haf.

2. Crynodeb o'r sefyllfa

Mae crynodeb yr Adroddiad ar Sefyllfa COVID-19 Cymru diweddaraf ar gael yma. Mae'r crynodeb o gyngor diweddaraf y Gell Cyngor Technegol ar gael yma ac mae'n ategu'r crynodeb o'r sefyllfa hwn.

Dylid nodi na fydd effaith lawn y diwygiadau a wnaed ar 12 Ebrill (yn arbennig cynnwys newidiadau ar gyfer Ysgolion, Addysg Bellach ac Addysg Uwch) yn cael ei chynrychioli'n llawn eto yn y data ar drosglwyddo, gan ei bod yn cymryd o leiaf tair wythnos i arsylwi ar hyn. Felly, dylid bod yn ofalus wrth ystyried y cyfraddau trosglwyddo presennol yn seiliedig ar fesurau sy'n bodoli eisoes.

Ni ellir darparu amcangyfrif dibynadwy o'r effaith a gafodd camau i lacio'r cyfyngiadau cyn hyn ac, o ganlyniad felly, nid yw'n bosibl mesur yn gadarn y cynnydd pellach mewn risg a fyddai'n gysylltiedig â llacio pellach (Hyder uchel).

Mae llacio pellach sy'n arwain at gymysgu mwy ar lefel y boblogaeth yn debygol o arwain at ragor o achosion a thwf esbonyddol (Hyder uchel). Mae'n bwysig cofio, wrth i ragor o leoliadau ailagor ac wrth i weithgareddau ailddechrau, y ceir effeithiau lluosydd rhwydwaith sy'n cynyddu trosglwyddo ymhellach, felly ni ellir ystyried lleoliadau a gweithgareddau ar wahân.

Mesurau rheoli iechyd y cyhoedd y boblogaeth yw prif ysgogiad y gostyngiad mewn achosion ers mis Ionawr (Hyder uchel). Mae hyn yn bennaf oherwydd, er bod y rhaglen frechu wedi bod yn effeithiol wrth symud ymlaen drwy grwpiau blaenoriaeth y Cyd-bwyllgor ar Imiwneiddio a Brechu (JCVI), mae gan bobl hŷn lai o gysylltiadau o gymharu â gweddill y boblogaeth ac felly maent yn cael llai o effaith ar drosglwyddo ar draws y boblogaeth gyfan. Wrth i fesurau rheoli gael eu llacio a phobl yn cymysgu, bydd y cyfraddau heintio yn cynyddu (Hyder uchel). Wrth i ragor o bobl gael eu brechu, bydd y ddibyniaeth ar fesurau rheoli'r boblogaeth i leihau niwed sy'n gysylltiedig â COVID-19 yn lleihau dros amser. Wrth i gyffredinrwydd leihau, mae'r tebygolrwydd o ddod i gysylltiad ag unigolyn heintus yn gostwng (Hyder uchel).

Nid yw'r berthynas newydd rhwng achosion o COVID-19, cyfnodau yn yr ysbyty a marwolaethau a brechu wedi'i meintioli eto. Wrth i'r rhaglen frechu barhau, dylai cyfran yr achosion sy'n arwain at afiechyd difrifol a marwolaethau barhau i ostwng (Hyder uchel). Fodd bynnag, mae cyfran fawr o'r boblogaeth yn dal i fod yn agored i'r haint er bod y rhan fwyaf o'r rheini sydd yn y perygl mwyaf o salwch difrifol o'r haint bellach wedi cael eu brechu.

Mae'n parhau i fod yn bwysig i ystyried effaith bosibl 'Covid Hir' a'r amodau ar ôl COVID-19 wrth gynllunio i lacio cyfyngiadau. Dros y cyfnod o bedair wythnos a ddaeth i ben ar 6 Mawrth 2021, amcangyfrifodd arolwg heintiau COVID-19 fod 56,000 o bobl mewn aelwydydd preifat yng Nghymru yn profi Covid Hir hunangofnodedig. Ymhlith cyfranogwyr yr astudiaeth a gafodd brawf positif ar gyfer COVID-19, roedd nifer y rheini yr oedd eu symptomau yn parhau 12 wythnos ar ôl iddynt gael eu heintio yn uwch ar gyfer cyfranogwyr benywaidd (14.7%) na chyfranogwyr gwrywaidd (12.7%) ac roedd ar ei uchaf ymhlith y rheini rhwng 25 a 34 oed (18.2%)[1].

3. Diweddariad ar fodelu polisi

Mae'r gwaith modelu wedi'i ddiweddaru gan SPI-M (sy'n ystyried elfennau sy'n benodol i fap ffyrdd ('*roadmap*') Lloegr, ond sydd hefyd yn berthnasol i Gymru), yn parhau i awgrymu bod trydedd don yn debygol iawn. Mae ansicrwydd ynghylch

[1] ONS, Cyffredinrwydd symptomau parhaus yn dilyn heintiad â'r coronafeirws (COVID-19) yn y DU:1 Ebrill 2021

amseriad, graddfa a siâp y don hon oherwydd ceir pobl mewn grwpiau agored i niwed nad oes ganddynt amddiffyniad uniongyrchol (naill ai am nad ydynt wedi cael eu brechu, neu am nad yw brechu'n atal haint neu salwch yn llawn), ac nid yw imiwnedd y boblogaeth ehangach yn darparu digon o amddiffyniad anuniongyrchol (Hyder canolig-uchel).